

Mestari Halme julkisuuden kehissä

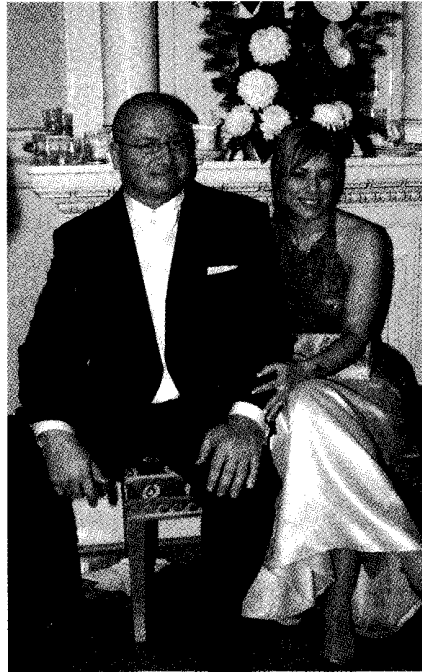
Eduskunnan ilmassa väreilee (...) Kansakunnan kerma terästäytyy ja valmistautuu kuin penkkiurheilijat kunnan kisakatsomokoettelemukseen (...) Mestari Halmekin on tankannut tiukasti (...) Posket pullaa täynnä kahvilasta bongattu Halme paljastaa ja lisää, että eväät on aina mukana (...) mies nousee pönttöön (...) naurattaa jälleen yleisöä kuin narri hovissa. (Iltalehti 24.4.2003.)

Iltalehden juttu kansanedustaja Tony Halmeen ensimmäisestä eduskuntapuheesta on yksi episodi monipolvisessa tarinassa. Siinä Halmeesta tulee kansanedustaja yhdessä yössä, hän kaatuu ammuskeludraamaan heinäkuussa, makaa teho-osastolla koomassa pari kuukautta, ilmestyy takaisin eduskuntaan syksyllä ja tulee uskoon joulun alla. Näiden tapahtumien pyörteessä osa toimittajista ei oikein tiennyt, suhtautuako ”mestari Halmeeseen” tosissaan vai lyödäkö peli ihan lekkeriksi. Monimielinen ilmaisu ”mestari Halme” on Iltalehden oma, ja siinä voi nähdä viittauksia paitsi Halmeen entiseen nyrkkeilytaustaan, myös Väinö Linnan Täällä Pohjantähden alla -romaanin hahmoon tai jopa Raamattuun.

Tarkastelemme¹ tässä tekstissä iltapäivälehtien ja joidenkin aikakauslehtien² kirjoittelua Tony Halmeesta maaliskuun edustakuntavaaleista alkusyksyyn 2003. Analyysi keskittyy näihin tiedotusvälineisiin siksi, että Halmeen käsittelykin keskittyi näiden lehtien palstoille. Sitä vastoin useimmat päivälehdet, television uutis- ja ajankohtaislähettykset sekä Yleisradio näyttivät joko julki-
lausutusti tai piilotetusti pitäytyvän erillään Halmeen vaiheiden yksityiskoh-
taisesta käsittelystä. Aineistoa lukiessamme olemme koettaneet selvittää, mi-
hin julkisuuden lokeroihin iltapäivälehdet ja aikakauslehdet Halmeen sijoitti-
vat. Oliko Halme lehtien mielestä poliitikko vai julkkis? Analysoimme myös
sitä, miten lehdet Halmeeseen tapahtumien eri vaiheissa suhtautuivat ja sitä
oliko lehdillä ”linjaa” Halmeen suhteen.

Kevät 2003: Nyrkkisankari vyöryy eduskuntaan

Tony Halmeen nousu eduskuntaan yli 15 000 äänellä tuli monille yllätyksenä. Myös tiedotusvälineissä hänen mahdollisuuksiaan pidettiin etukäteen varsin heikkoina. Ennen vaaleja Halme pääsi lehdissä esiin vain hyvin harvoin. Iltalehden vaalien ennakoanalyseissä häntä kutsuttiin marginaaliehdokkaaksi (IL 13.3.) ja höyhensarjan mieheksi kevyen sarjan puolueessa (15.2.). Vielä vaaliviikonloppuna Iltalehti julkaisi kuvan painoja nostavasta Halmeesta ja totesi miehen ”kalastavan protestiäänää”.

Kuva Touko Yrttimaa

Halme uhoaa, että häntä on vaikeampi kantaa eduskunnasta ulos kuin Veikko Vennamo aikoinaan. Mutta katsotaan nyt ensin, nostavatko äänestäjät Halmeen eduskuntaan sisään. (IL 15.3.)

Heti vaalituloksen selvittyä Halmeesta tehtiin superjulkkis. Ilta-Sanomat kirjoitti tuoreesta kansanedustajasta vaalien jälkeisinä kolmena päivänä yhteensä yhdeksän sivua. Iltalehdessä Halmeen voitonjuhlista julkaistiin vain pieni juttu. Sen yhteyteen oli haettu kommentteja muilta kansanedustajilta, jotka päästettiin ilmaisemaan huolensa suvaitsemattomuuden noususta. Toimittaja Timo Hakkarainen vertasi kolumnissaan Halmeen menestystä muita Länsi-Euroopan maita hätkäyttäneeseen muukalaisvihamieliseen hyökyaaltoon (IL 17.3.).

Iltapäivälehdissä Halmetta nimitettiin uuden eduskunnan väriläiskäksi. Hänestä tuli seurantakohde, jonka edesottamuksia lehdet seurasivat aktiivisesti. Lehdet kertoivat laajasti Halmeen taustasta ja hänen kirjoittamistaan kirjoista. Ilta-Sanomat suunnisti etsimään Halmeen kannattajia Jakomäen kapakoista, kun taas Avussa ja Seurassa Halmetta näyttivät kannattavan etenkin sotaveteraanit ja pienituloiset eläkeläiset. Halme saavutti suosiota myös Ilta-Sanomien verkkolehden keskustelupalstoilla. Keväällä käytyyn ensimmäiseen Halmetta koskevaan nettikeskusteluun lähetettiin yhteensä 602 viestiä, ja ”Halme-kohu” rikkoi Ilta-Sanomien nettikyselyennätyksen (IS 19.3.).

Halme- uutisointi oli alusta alkaen hyvin yksityiskohtaista, ja vaalien jälkeen kirjoitetut jutut etenivät usein urheiluselostuksen tapaan. Toimittajien sanavalinnat korostivat Halmeen saaman kannatuksen suuruutta, tämän nyrkkeilijätaustaa ja miehisyyttä.

Sunnuntaina uskomattomalla äänivyöryllä eduskuntaan perussuomalaisten listoilta valittu Tony Halme siirtää paraikaa jyrkevää olemustaan autosta publiin. Vaimo lukitsee auton ovet ja tulee perässä.

Viikinki astuu sisään. Kymmenpäinen kansa mylvähtää.

– Nyt tulee mies, eikä mikään paskanjauhaja, ärjäisee mies lähipöydässä.

– Tulevan kansanedustajan katse ei värähdä. Mies on mies kansanedustajanakin.

(IS 18.3.)

Halmeen miehisyyttä korostettiin sanavalintojen lisäksi kuvissa, joissa tämä usein julmisteli tai näytti peukaloaan. Miehen massaa korostettiin, ja jos mahdollista, mahdollisimman suuri osa hänen vartalostaan rajattiin mukaan. Eräässä seurapiirijutussa hänet kuvattiin sotilaskypärä päässä.

Halmeen sanomiset pääsivät lehtiin tiukasti karsittuina, mutta samalla suurelta osin ilman kommentointia tai tulkintaa. Toimittajat eivät muutenkaan arvioineet hänen mielipiteitään tai poliittisia tavoitteitaan. Halme oli toimittajille edelleen vain nyrkkeilijä eikä poliitikko, ja häntä myös kohdeltiin sen mukaisesti.

Asiantuntijoiden ja toimittajien kriittisiä ja ilmiötä syvällisesti pohtivia kommentteja kyllä esiintyi, mutta ne kiersivät aukeamien reunoja. Kuvaavaa on juuri juttujen ja kolumnien työnjako. Uutisjutuissa Halmeen tekemisiä kuvataan yksityiskohtaisesti tulkitsematta niitä mitenkään. Toisaalla kolumneissa ja pakinoissa Halmeen roolin ja suosion herättämät kysymykset puettiin huumorin viittaan, ja ne esitettiin ”vain” kirjoittajan mielipiteinä.

Onko ”mukavuudenhaluinen elintasopakolainen” yhdyssana vai kaksi tai peräti viisi eri sanaa? Ensimmäiseen eduskuntapuheeseensa valmistautunut suomalaismies Tony Halme teki huolellista pohjatyötä tarkistamalla puhettaan Suomen kielen sanakirjasta. (IL 26.4.)

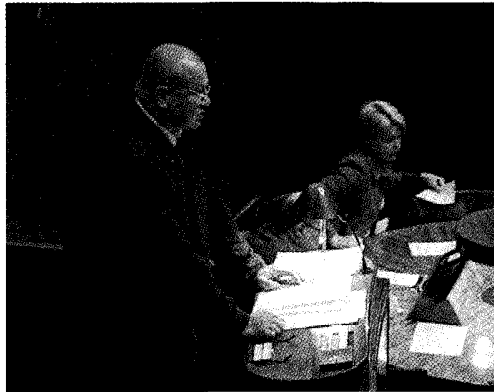
Kolme päivää vaalituloksen selviämisen jälkeen Ilta-Sanomat vaikenä Halmeesta kahdeksi kuukaudeksi lähes kokonaan. Lehden viimeinen, 19.3. julkaistu laaja juttu Halmeesta koski presidenttiä lesboksi nimitelleen Halmeen anteeksipyyntöä.

Iltalehdessä Halme-aiheisia uutisia julkaistiin huomattavan usein. Halme esiintyi usein seurapiiripalstalla, kolumneissa ja tietovisoissa, ja hänet nostettiin esiin jutussa, joissa käsiteltiin esimerkiksi kansanedustajien palkkausta. Halmeella näytti olevan miltei pysyvä paikka Iltalehdessä, mikä kertonee siitä, että lehti hyväksyi hänet yleisjulkikkiseksi.

Iltalehti sai uutta nostoa Halme-aiheisiin juttuihinsa toukokuun alussa, ehkä hieman yllättävältä taholta. Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen kritisoi Avun kolumnissaan voimakkaasti tiedotusvälineiden toimintaa. Kolumni keskittyi arvostelemaan medioiden julkkisjahtia. Samassa yhteydessä Lipponen piti Halmeen eduskunnassa pitämän neitsytpuheen käsittelytapaa skandaalina:

Edes sotaveteraanien asia ei merkitse mitään, kun metsätetään aineisto suuriin otsikoihin. Onko pääasia, että Halme käyttäytyy hänelle osoitetun roolin mukaisesti, siis huonosti? Unohtetaanko Halme, jos hän puhuukin asiaa ja hoitaa tehtävänsä kunnolla, niin kuin neitsytpuheessaan lupasi? (Apu 19, 9.5.)

Tahtoi Lipponen sitä tai ei, Iltalehti tulkitsi puhemiehen asettuneen Halmeen puolelle. Lipposen maininta nostettiin 9.5. lehden pääuutiseksi, ja sen oheen liitettiin myös Halmeen ensimmäinen eduskuntapuhe kokonaisuudessaan. Jutussa lainattiin Lipposen kolumnia ja haastatettiin Halmetta, mutta Lippos-

Kuva YLE24/TV-uutiset

ta ei päästetty kommentoimaan asiaa. Juttua kuvitti suurikokoinen, arkistosta poimittu kuva, jossa hymyilevä Lipponen kättelee Halmetta. Näin Lipponen, kenties tahtomattaan, pääsi pönkittämään Halmeen julkisuuskuva.

Ilta-Sanomat ei kommentoinut asiaa tuoreeltaan. Kesäkuun alussa Hannu Savola kirjoitti Halme-kriittisen kolumnin, jossa hän piikitteli myös Lipposta:

Herra puhemies. Se, että yksi populistikansanedustaja ilmoittaa olevansa sotaveteraanien asialla, ei ole uutinen. Ne 199 muutakin ovat. Uutinen olisi, jos Halme tai joku muu kansanedustaja ilmoittaisi, ettei hän tue sotaveteraaneja. (IS 3.6.)

Savolan kritiikin kärki kohdistui Halmeeseen. Kommentissa pohdittiin mahdollisuutta, että Suomen ”syrjäytyneet ja keskiohjelmapolitiikan poliitikalle haistattelevat ihmiset” äänestävät Halmeen vielä europarlamenttiin, tai peräti presidentiksi. ”Tony Halmeesta saattaa tulla puolueille pahempi ja pitempi päänsärky kuin arvataankaan. Ihan ilman eduskunnan puhemiehen tukeakin”, Savola totesi.

Juhannuksen alla Halme teki näyttävän paluun Ilta-Sanomiin. Lehden toimittaja ja valokuvaaja olivat mukana (IS 14.6.) Ruskeasuon urheiluhallissa seuraamassa ”Helsingin senaattorin” harjoittelua tulevaa nyrkkeilyottelua varten. Myös itse ottelua selostettiin lehdessä (IS 23.6.) lähes aukeaman verran. Näissä jutuissa ei ollut jälkeäkään Savolan kolumnin kriittisyydestä.

Halmeen pääsy eduskuntaan yllätti molemmat iltapäivälehdet. Tämä tarkoittaa sitä, että ne eivät olleet ainakaan omalla kirjoittelullaan nostamassa Halmetta kansanedustajaksi. Vaalimenestyksen jälkeen Halme löysi Iltalehdessä nopeasti paikkansa. Hän sopi lehden sivuilla niin kansanedustajaksi kuin julkkistenkin kategoriaan. Ilta-Sanomille taas Halme tuntui olevan keväällä kaiken aikaa väärässä paikassa, ja hänestä kirjoitetuissa jutuissa esiintyi jatkuva ristiriita julkkisen ja kansanedustajan roolin välillä. Ilta-Sanomille Halme säilyi kesään tullessa ja eduskunnan kesäloman alkaessa yhä nyrkkeilijänä ja protestiäänien kerääjänä.

Aikakauslehdistä myönteisimmin Halmeeseen suhtautuivat 7 päivää, OHO ja Seura. 7 päivää -lehden lukijoille Halme on tuttu jo ajalta ennen vaaleja, jolloin kerrottiin esimerkiksi Halmeen puolustaneen pyörätuolissa istuvaa ystäväänsä baaritappelussa Espanjan aurinkorannikolla. Lehti huomioi myös vaalimenestyksen ja seuraa Halmetta kuin ketä tahansa julkkista. Lehti julkaisi aukeaman jutun myös Halmeen viimeisestä nyrkkeilyottelusta.

OHOssa Halmeesta tehtiin maaliskuun lopulla yli kahden sivun mittainen haastattelu, jossa tämä puhui laveasti lapsuudestaan ja kokemuksistaan yhdysvaltalaisessa vankilassa. Hän kertoi myös, ettei enää usko Jumalaan. Seura aloitti Halmeen käsittelyn heti vaalien jälkeen ja teki maaliskuun lopulla lähes kahden aukeaman mittaisen myönteisen jutun.

Tony ei ole helppo haastatettava, hän puhuu nopeasti ja paljon. Häntä on pakko kuunnella herkeämättä, sillä asiayhteydestä irrotetut kielikuvat ja metaforat ovat lööppitavaraa.

(...)

Tony tietää, mitä on elää yksinhuoltajan taloudessa, jossa äidillä ei ollut riittävästi voimia huolehtia jälkikasvusta. Välillä oli puutetta jopa ruoasta.

- Nyt ollaan lakkauttamassa leikkipuistoja ja karsimassa aterioita, vaikka ne on monen skidin ainoa paikka, jossa pidetään huolta ja jossa saa mahan täyteen, Tony jyrisee.
(Seura 13/2003, 28.3.)

Avussa Halmetta käsiteltiin muita aikakauslehtiä vähemmän ja kriittisemmin. Halme esitettiin lehdessä kurioositeettina, mutta Lipposen kolumnin jälkeen kesäkuussa julkaistiin monisivuinen, Halmetta kriittisesti käsittelevä reportaasi (Apu 24/2003, 13.6.). Halmetta arvosteltiin jutussa suoraan toteamalla muun muassa: ”Vastenmielisimmillään Halme on heittäessään rasistisia huulia.”

Laajassa reportaasissa Halmeen kerrottiin pitävän mustaa listaa medioista ja toimittajista, joiden hän ei anna kirjoittaa itsestään. 7 Päivää -lehden kerrottiin kuuluvan tälle listalle. Jutussa Halmeen sanotaan todenneen, että hän on kyllästynyt toisen iltapäivälehdessä ”paskajuttuihin” ja uhkailleensa sen päätoimittajaa potkuilla. Tämän reportaasin jälkeen Halmeesta kertovat jutut vähenivät Avussa ja lehdessä esitetään tästä enää toisen käden tietoa.

Kesä 2003: Laukaus Tarkk’ampujankadulla

Riitelyä, avunhuutoja, laukaus – vaimo pakeni kotoa,
piiritys kesti tunteja
Kansanedustaja Halme raudoissa sairaalaan
Poliisi ratsasi Halmeen huoneen eduskunnassa
(etusivun otsikoita Ilta-Sanomissa 4.7.)

Raju riita päättyi ammuskeluun
Vaimo pakeni raivoavaa Halmetta naapuriin
Alla rankka kapakkakierros
(etusivun otsikoita Iltalehdessä 4.7.)

Heinäkuisen torstain lööpäivät olivat lähtölaukaus prosessille, joka on käänteisään sangen erikoinen. Tuolloin alkoi lähes kahden kuukauden jakso, jolloin Halmeesta ja hänen teoistaan kirjoitettiin iltapäivälehdissä paljon, vaikka juttujen kohde makasi rajuttomana sairaalassa. Uutta tietoa ampumistapauksista tai Halmeen tilasta tihkui niukasti, mutta tapaus pidettiin silti jatkuvasti otsikoissa.

Molempien iltapäivälehtien uutisoinnissa ampumistapauksen asetelma oli sama: edellisen yön tapahtumat raportoitiin tarkasti, Halmetta seurattiin sairaalaan, yöllisiin tapahtumiin palattiin uudelleen ja samalla esitettiin tietoja

hänen terveydentilastaan. Aluksi kuva Halmeen tapauksesta oli täynnä aukkoja, joten kaikki pienetkin tiedonmuruset kuvailtiin yksityiskohtaisesti. Jutut julkaistiin näyttävästi isoin otsikoin ja kuvin, vaikka uutisia ei aiheesta olisi tullutkaan. Jo ensimmäisen päivän kirjoittelussa otettiin käyttöön oma vinjetti: ”Halmeen ammuskeludraama”. Lehdille oli heti selvää, että tästä aiheesta kirjoitettaisiin vielä paljon.

Molempien iltapäivälehtien jutuille oli ominaista yksityiskohtaisuus. Lukijalle haluttiin antaa vaikutelma siitä, että toimittajat ovat jatkuvasti tilanteen tasalla ja antavat mahdollisimman ajantasaista tietoa suoraan tapahtumapaikoilta.

Saman tien ambulanssi H291 lähti pillit ulvoen viemään kansanedustajaan sairaalaan. Kuljettajan vieressä istui virkapukuinen poliisi.

(IS 4.7.)

Torstai kello 9:23: huolestunut Katja Halme matkalla poliisiautoon (IS 4.7., kuvateksti)

Tyylikkäästi pukeutunut (Katja) Halme otti kotoaan mukaansa korvalappustereot ja puhelimen. Hän poistui paikalta kahden poliisin ja toisen nuoren naisen kanssa autolla. Asunnon oven sulkeuduttua Halmeen ja poliisien jälkeen rappukäytävään jäi kaikumaan vain kissan naukuna. (IL 4.7.)

Ampumisen jälkeisenä päivänä tapahtumat käännettiin Halmetta vastaan kavamalla esiin hänen aikaisempia näkemyksiään esimerkiksi juupoista tai rattijuopumuksesta jutussa ”Juoppoja mä en sääli” (IS 4.7.). Vanhoja juttuja kaivettiin esiin enemmänkin. Iltalehti kertasi Halmeen värikkäitä vaiheita taustajutussaan, jonka mukaan ”sanavalmiilla Viikingillä on vaiherikas menneisyys” (IL 4.7.).

Koska Halme ei itse puhunut, ensimmäisinä päivinä ampumistapauksen jälkeen lähteiksi löydettiin lääkäreitä ja poliiseja, jotka eivät kuitenkaan juuriakaan kommentoineet. Tämän jälkeen käännyttiin Halmeen puoluetovereiden ja muiden kansanedustajien puoleen. Heidänkin lausuntonsa jäivät lyhyiksi. Myös nimellä tai nimettöminä esiintyneiltä ystäviltä kyseltiin kommentteja ja tietoja. Lisäväriä haettiin Jakomäen kapakasta, jossa Halme piti viimeisen vaalitulaisuutensa.

– Täysi hullu. Pois eduskunnasta. Puolihullut saavat jäädä, Hullu-Kalleksi esittänyt mies tuhahti. (IS 4.7.)

Päivien kuluessa pienestäkin uutismurusta leivottiin otsikko ja lööppi. Jutuisa saattoi olla vain yksi tekstikappale uutta asiaa ja loput vanhan kertausta.

Vanhojen asioiden kertaaminen on varmasti ollut itsetarkoituksellista, sillä tapauksen uutuusarvo lienee monelle lukijalle ollut vähäinen: useimmille lukijoista itse ampumatapaus oli jo tuttu asia. Toistolla saatiin aikaan tekstimassaa, joka yhdessä suurten kuvien ja otsikoiden kanssa loi mielikuvaa asian tärkeydestä.

Myös kuvituksella haluttiin osoittaa asian painavuutta. Tuhruiset ja epäselvät kuvat Halmeesta paareilla ambulanssin vieressä levitettiin huoletta sivun kokoisiksi. Myöhemmin jutun pääkuvaksi nostettiin esimerkiksi kuva, jossa rikosylikomisario Kari Tolvanen kollegoineen kävelee sairaalaan pihalla.

Iltapäivälehdet halusivat täyttää ampumisen jälkeisen epätietoisuuden jättämän tyhjiön informaatiomassalla, jossa oli kuitenkin vähän tietoa. Kun kukaan ei oikeastaan tiedä, mitä on tapahtunut, journalismille riittää kysyminen: Mitä on tapahtunut? Mitä tästä seuraa? Erilaiset spekulatiot tapahtumien syistä ja seurauksista olivat jutuissa aivan yhtä päteviä kuin faktatkin:

Olisiko poliisin pitänyt auttaa Halmetta nopeammin? (IL 16.7.)

Yrittikö Halme ampua itseään? (IS 16.7.)

Halmeen käsittelyn mittakaava herätti ajan mittaan myös kysymyksiä iltapäivälehtien toiminnasta.

Iltalehden päätoimittaja Pauli Aalto-Setälä vastasi niihin perustelemalla lehden Halme-utisoinnin laajuutta kolumnissaan. Hänen mukaansa Iltalehti kirjoittaa Halmeesta enemmän kuin muut, koska aihe on lehden mielestä populistinen, kiinnostava ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Epäsuorasti hän myönsi myös, että ilman Halmetta heinäkuu olisi ollut paljon hiljaisempi.

Onko Tony Halmeen humalassa ammuskelu sitten ollut heinäkuun tärkein uutistapahtuma? Ei ole, mutta kiinnostavin se on ollut. (...)

Tarinassa on vieläkin aukkoja, siksi se jatkuu. (IL 2.8.)

Kesän mittaan Tony Halmeen titteli vaihtuu hiukan yllättävästi. Edustajakautensa alussa hänen poliittista uskottavuuttaan oli nakerrettu nimittämällä häntä nyrkkisankariksi tai ammattinyrkkeilijäksi. Ampumatapauksen jälkeen häntä kutsuttiin nimenomaan kansanedustajaksi. Muutos saattaa johtua useasta syystä: Halmeen edustaja-asemaa painottamalla alleviivattiin sitä, että Halme ei ollut toiminut asemansa edellyttämällä tavalla. Toisaalta lehdet muistuttivat lukijoitaan siitä, että tämä oli teoistaan huolimatta yhä kansanedustaja.

Kesän edetessä alettiin esittää epäilyjä siitä, että Halmeen terveydentila oli todellakin huono. Jutuissa kyseltiin lääkäreiltä millaisia seurauksia Halmeen tilasta voi olla. Hänen tilaansa seurattiin päivästä toiseen, ja lehdissä julkaistiin luki-

IL 4.8.2003

IS 4.8.2003

joiden kannustavia kommentteja Tonylle. Myötätuntoiset kommentit lisääntyivät. ”Kuntoiluporukat kannustavat Halmetta: Tsemppiä Tony!” (IL 12.7.)

Eräänlainen huipentuma myötätunnon aallolla saavutettiin, kun Turun yliopiston mediatutkimuksen professori Veijo Hietala vertaili Ilta-Sanomien kolumnissaan suomalaista julkkiskulttuuria antiikin jumaltarustoon, jossa toilailevat Tony Halmeen tapaiset ”elämää suuremmat, mutta raadolliset persoonat”. Hietala tiivisti Halmeen roolin äänestäjiensä silmissä ja suomalaisessa mediassa näin:

Ammattipoliitikot ovat ”herroja”, joiden epäonnistumiset synnyttävät lähinnä vahingoniloa. Kansanmiehelle kuten Tony Halme, Kari Tapio tai Matti Nykänen sallitaan sitä vastoin suuremmatkin töppäilyt. Hänhän on yksi meistä, ja kenenpä ei tulisi kännipäissään aina välistä kohellettua! Kansanmies tunnustaa vain rehdisti mokansa ja palaa taas jumalten joukkoon. (IS 2.8.)

Halmeen toipumisen käsittelyn yhteydessä nähtiin iltapäivälehtien sivuilla Suomen oloissa harvinainen tapaus: kahden eri lehden pääotsikoista saattoi saada samasta asiasta täysin päinvastaisen vaikutelman.

Halme on jo paremmassa kunnossa (IS 4.8.)

Paraneminen vaatisi ihmeen: Tony Halme ei toivu ennalleen (IL 4.8.)

Siinä, että Halme on jo paremmassa kunnossa ja siinä, että hän ei parannu täysin ennalleen, ei välttämättä ole ristiriitaa. Ristiriita kuitenkin syntyy lukijan päässä, koska toinen lehti korostaa otsikoissaan paranemista ja toinen, ettei Halme toivu ennalleen. Itse jutussa Iltalehtikin korosti, että ”kukaan ei vielä pysty sanomaan kuinka hyvin hän toipuu.” Etusivujen ja lööppien lukijoille ristiriita jäi kuitenkin mieleen.

Iltta-Sanomat (4.8.) nojasi toipumisuutisessaan Halmeen nimeltä mainitun ystäväpariskunnan tietoihin. Kaksi päivää myöhemmin Iltalehti (6.8.) taas tiesi kertoa, että Halme ei pystynyt tunnistamaan ystäviään. Jutun tietolähteenä toimivat nimettöminä pysyttelevät ystävät. Myöhemmin kävi ilmi, että Iltalehden toimittaja oli soitellut Iltta-Sanomiin hämäämistarkoituksessa ja että hänet oli tapauksen paljastumisen jälkeen pantu sivuun. Tämän jälkeen Iltalehti uutisoi Halmeesta huomattavasti vähemmän, eikä se julkaissut Halmeen haastatteluja tai tuoreita kuvia kuin vasta syyskuussa.

Iltalehden vetäytyttyä aiheesta sivuun Iltta-Sanomat käytti tilaisuutta hyväkseen. Halme poseerasi Iltta-Sanomille ensimmäisen kerran ampumisen jälkeen 15. elokuuta, jolloin hän jyrähti, ettei ”ole mikään vihannes”. Tämän Iltta-Sanomat toisti lehdessä vielä kolme kertaa saman viikon aikana. Iltalehti ei käyttänyt Halmeesta vihannes-sanaa, kuten ei ollut käyttänyt aiemminkaan.

Kuvaavaa koko toipumisvaiheelle on, että Halmeen ensimmäiset suorat kommentit kuultiin vasta silloin, lähes puolitoista kuukautta ampumistapauksen jälkeen. Iltalehdelle jäi kerrottavaksi vain se, että Halme palasi sairaalaan kuntoutukseen. Sitä vastoin Iltta-Sanomien toimittajat pääsivät mukaan ensimmäisille kotireissuille sairaalasta. Lehdessä Halmeen kotiutumista kuvailtiin samaan yksityiskohtaiseen tyyliin kuin heti ampumistapauksen jälkeen.

Auto pysähtyi käytävään, ja rouva Halme nousi ajoneuvosta nostamaan tieltä kevyen metallipuomin, joka estää ajon sisäpihalle. (IS 16.8.)

Halmetta seurattiin tiiviisti myös viikkolehdistä. 7 Päivää -lehden ja OHOn ongelmana vain oli se, että niiden kertomat uutiset olivat ilmestyessään vanhoja. Kevään kriittisestä sävystä poiketen Avussa julkaistiin sympatiaa tihkuva juttu, jossa ”pannaan huhuille piste”.

Syksy: Kohu rauhoittuu

Syyskuun alusta lähtien kohu Halmeen ympärillä laantui. Halme palasi eduskuntaan, ja heinäkuun alun ampumistapauksen esitutkinta jatkui. Suurin osa Halmetta käsitelleistä jutuista koski hänen kuulustelujaan ja mahdollisia rikossyytteitä. Kuulustelussa selvisi, että Halmetta epäillään huumausainerikoksesta, vaaran aiheuttamisesta, ampuma-aserikoksesta, rattijuopumuksesta ja ajoneuvorikkomuksesta. Halmetta vastaan nostettiin syyte 23.10. Jokaisessa Halmeen syytetä koskevassa jutussa taustoitettiin yksityiskohtaisesti kesäistä tapahtumaketjua, joka johti tutkintaan.

Tony Halmeesta kirjoitettiin ajanjaksolla muitakin kuin rikossyytetä koskevia juttuja. Halme kiisti hormonien olevan huumeita, minkä jälkeen hänen vaalipäällikkönsä Veikko Vallin kehotti Halmetta eroamaan eduskunnasta. Toipilas Halme istui eduskunnassa ensimmäisessä budjettikeskustelussaan ja teki sovinnon nyrkkeilypromoottori Tom Sjöbergin kanssa

Syksyllä heinäkuun tapahtumia kuvattiin Ilta-Sanomissa ”värikkäiksi” ja Halmeen toimintaa ”kohellukseksi”, mikä osaltaan teki Halmeesta koomisen hahmon. Toisaalta tämä saattoi vähentää rikossyytteisiin suhtautumisen vakavuutta.

Tony Halme jaksoi kuunnella neljä tuntia kestäneet budjettipuheet eduskunnassa, vaikka ne olivat hänen mielestään puuduttavia.

(IS 17.9.)

Syksyllä Halme-uutisoinnin painopiste siirtyi iltapäivälehdiltä viikkolehdistä. Halme antoi laajoja haastatteluja OHolle, 7 Päivää -lehdelle ja Seuralle. Kesäiset tapahtumat kerrattiin jälleen yksityiskohtaisesti. Haastattelujen sävy oli kuitenkin myönteinen, suorastaan lyyrinen.

Tony Halme vetää henkeä Helsingin Lauttasaaren hiljaisella uimarannalla, lapsuusvuosiensa tutuissa maisemissa. Näillä nurkilla jokainen kivi ja koivu ovat tuttuja. (Seura 36/2003, 5.9.)

Haastatteluissa tavattiin uusi, seestynyt Halme, joka oli hylännyt päihteet. Myöhemmin syksyllä uutisoitiin runokirjasta ja siitä, kuinka Halme tuli uskoon eduskunnassa. Ilta-Sanomien haastattelussa Halme heitti ilmoille jo lentäväksi lauseeksi nousseen ajatuksen:

Kunhan nyt annoin Herran tulla sydämeeni. Katsotaan, pysyykö se siellä. (IS 27.11.)

Journalismi maksaa joskus takaisin

Vuosi 2003 oli ilmeisen poikkeuksellinen Tony Halmeelle. Myös hänen ”julkisuusmatkansa” analysoimissamme iltapäivälehdissä ja aikakauslehdissä oli varsin ihmeellinen. Keväällä 2003 Tony Halme nousi eduskuntaan vastoin iltapäivälehtien ja aikakauslehtien ennustuksia. Näillä lehdillä ei ollut siis juuriakaan osuutta Halmeen läpimenoon vaaleissa. Molemmissa lehdissä Halmeen tekemisiä selostettiin pikkutarkasti, mutta etenkin Ilta-Sanomissa häneen suhtauduttiin kevään ajan enimmäkseen epäilevästi. Iltalehdessä Halme sai muutaman huomioryöpyyn jälkeen paikan lehden yleisjulkisten joukossa. Tässä roolissa hän tuli kytketyksi mitä erilaisimpiin aiheisiin niin politiikan uutisissa kuin seurapiiripalstoillakin.

Siinä, missä Halme oli kevään aikana iltapäivälehdille selostuksen kohde, aikakauslehdille hän oli haastateltava. Henkilöjutuissa Halme pääsi kertomaan elämästään ja ajatuksistaan laveasti omin sanoin. Toimittajien vastakarvaista tulkintaa näissä haastatteluissa esiintyi harvakseltaan, mutta silloin se tuotiin selvästi esiin.

Heinäkuun ampumistapaus oli iltapäivälehdille uutiskesän pelastus. LiHAVIEN otsikoiden ja kirkuvien lööppien lisäksi ammuskelun vatvominen vapautti etenkin iltapäivälehdet hankalasta määrittelyongelmasta. Enää ei ollut merkitystä sillä, pitäisikö Halmetta käsitellä poliitikkona politiikan sivuilla vai yleisjulkikkiksenä viihteen ja vapaa-ajan osastoilla. Halmeesta tuli pariaksi kuu-kaudeksi pääuutinen, joka ylitti lehden omassa tärkeysjärjestyksessä kaikki muut. Halmeen pitäminen lehtien sivuilla viikosta toiseen ei kuitenkaan käynyt vaivattomasti, vaan molempien lehtien toimituksilta vaadittiin paljon työtä. Monen toimittajan työvuoro kului päivystässä Halmeen kotinurkilla ja uusien tiedonmurusten löytäminen edellytti epäilemättä lukemattomia yhteydenottoja mahdollisiin tietolähteisiin.

Aikakauslehdillä ei ollut käytössään samanlaisia resursseja. Niinpä niiden panos Halmeen ammuskelutapauksen selvittelyyn tai hänen terveydentilaansa

koskevien ennusteiden päivittämisessä jäi iltapäivälehtien varjoon. Syksyllä aloite siirtyi kuitenkin iltapäivälehdiltä aikakauslehdille. Ne ryhtyivätkin kilvan puhekykynsä takaisin saaneen Halmeen terapioijiksi.

Halmeen saamaa julkisuutta ei voi sanoa yksinuottiseksi, eikä sen taustalta voi havaita kovin tietoisia linjanvetoja. Etenkin iltapäivälehdissä Halmetta käsiteltiin hyvin arvaamattomasti. Eduskuntapuhetta ihailevin äänenpainoin kuvailevaa selostusta saattoi seurata juttu, jossa naureskeltiin tämän tekemien yhdyssanavirheiden kustannuksella. Samoin ampumistapauksen jälkeen jutujen näkökulmat vaihtelivat tuomitsemisesta myötätuntoon.

Kaiken kaikkiaan Halmeen journalismissa saamaa julkista kuvaa on vaikea pitää kovin mairittelevana. Voi jopa ajatella, että itsestään kertovien lehtijuttujen lukemisen on täytynyt olla Halmeelle kärsimystä. Mutta ehkäpä kirjoittelun lopputulos oli sittenkin päinvastainen?

Ennen heinäkuun alun kiistanalaisia tapahtumia Halmetta ei noteerattu ainakaan iltapäivälehdissä ”oikeaksi poliitikoksi”. Kesän mittaan häntä alettiin nimittää järjestelmällisesti kansanedustajaksi tai jopa senaattoriksi. Nimitys ei vielä takaa, että Halmeesta olisi muodostunut journalismin silmissä uskottava poliitikko, mutta ainekset tätä varten on kuitenkin luotu.

Voiko tässä nähdä merkkejä siitä, että kansanedustajan toilailuista hyötynyt journalismi tekee joskus vastapalveluksiakin: ”Annoit meille lööpit, me teemme sinusta poliitikon?”

Kirjoittajat ovat journalismikritiikin projektiopinnot -kurssin opiskelijoita Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselta.

Viitteet

- 1 Aineiston analysointiin ovat kirjoittajien lisäksi osallistuneet: Maria Annala, Riku Jokinen, Riikka-Leena Manninen, Päivi Punkka ja Henna Sotamaa. Journalismikritiikin kurssin opettajina ovat toimineet Heikki Heikkilä ja Jukka Pietiläinen.
- 2 Tarkastelun kohteena ovat olleet Iltalehden, Ilta-Sanomien, Avun, OHOn, Seuran ja 7 Päivää -lehden Tony Halmetta käsittelevät jutut maaliskuusta elokuun loppuun 2003.